

A megreparálhatatlan fátum.

— A Budapesti Hirlapból. —

Az idei ősze elején, egy reggel, korán, még nyolcz óra előtt (mert hogy nyolczórás terminusom volt) igyekeztem fölfelé, a törvényház felé, hát a legelső fordulónál, az utcasarkon nagy népcsőület akad az utamba.

Mi lelheti ezeket? így magamban, hát látom, hogy a város dobosa körül csoportosulnak, azt hallgatják.

Szóla pedig a dobos — a két dobverőt nagy hivatalos komolysággal a dobszija varrt hüvelyébe tolva — ekképen:

«Közhírré tétetik, hogy veszett kutya járván a városban és több kutyákat megmarván — figyelmeztetik minden ebtartó gazda, hogy mától negyven napig a kutyáját zár alatt tartsa, mert ellenesetben azt a gyepmesterek elfogván és elemésztvén, a kárt magának tulajdonítsa.»

A másik sarkon, a másik fordulónál már jön is velem szembe a gyepmester zöld szekere, a kutyaszállító kocsija — a hogy a néphumor nevezi — nagy lassan és sompolyog körülte a három dróthurkos kutyafogó cigány, hurkaikat szorgalmasan dugdosván a hátuk mögé, hogy a halálra ítélt kutyahad rosszat ne sejtessen felőlük.

A városi kutyákban azonban nagy bizalmatlanságot ébreszt a sintér megpillantása, — akár dróttal, akár drót nélkül, azok ugranak szanaszét huroksávonon kívül, a merre tágasabb, a három cigány, bármily ügyesen és zajtalanul sompolyog, nem bir belopni egyet se közülök.

De ime jön az utca tulsó vége felől egy szép nagy fehér hosszuszőrű komondor, gyanutlan arczczal, bizalmas tekintettel, mi veszélyt sem sejtve, vidoran. A három cigány megsejti, kezdi nagy ravasz sompolygással kerülni, egyik elibe szalad, a másik a háta mögé lopószik, a harmadik oldalt igyekszik hozzáférközni. A hetivásáros publikum nagy érdeklődéssel nézi a kutyavadászatot s mikor a Csumpa hurka elől elkapva a fejét, hirtelen megfordul s ott a Kákucs horgába akad — a falusi ártatlanság, a tetszés morájával adózik a Kákucs ügyességének.

«Ügyes ficzkó! Ügyes ficzkó!» így nyilatkozik a népkegy.

A szegény áldozatot, mely mind a négy lábán megvetemíti magát, odavonszolja Kákucs a kutyaszállító kocsijához, hiában minden átkodás, Csumpa már ki is nyitotta a zöld kocsi fedelét, ekkor két kézre kapja Kákucs a hurok nyelét, hogy egy alkalmas lödítással beteremtse a kutyát a kocsi belsejébe, a kutya elveszti a lába alól a talajt és repül végveszedelmébe. A következő pillanatban a kutya a földön hever, felugrik hirtelen s azzal alól vesd el magad, szalad a dróttal és a nyelével, mint a kit ágyuból löttek ki.

A közönség köréből egy lelkesült: Éljen! hangzik fel, éljenzik a kutyát.

Oh! popularis aura! dörmögöm én, épp olyan könnyen fordulsz, mint a szél. Miért? hát kérdezd meg a széltől.

De hát mi történt? Az történt, hogy a mint Kákucs nekivetkedett, hogy a kutyát a kocsiba belóditja, a kutya terhétől-e (nagy állat volt), vagy a lóditás erejétől (biztosan nem lehet tudni) a hurok nyele derékban ketté tört, az üres vége a Kákucs markában maradt, a kutyás vége meg drótotóstól, kutyástul elszaladt. Magam is jót nevettem rajta.

A tárgyalásomat nagyhamar elvégeztem, azzal hazakerülve, neki ültem, hogy a Schlézinger kontra Klinger perben — másnapra — megszerkesztem az elleníratot. A hogy ott szántogatom sorban a betűk barázdáit, rám nyilik az ajtó.

«Szerencsés jó napot, jó egészséget kívánok a tekintetes uramnak!» ezzel a szóval támit be hozzám egy szürkeruhás alak.

«Adjon Isten kendnek is, Keserü Mihály uram» fogadom a köszöntést.

«Egészségire kívánom az éjszakai nyugodalmat, ha volt» nyájaskodik velem tovább az ujonjött.

«Bizony több is lehetett vón'» — felelek neki, mert hogy a testvérsógoromnál voltunk névnapon, hát ott egy kicsit el találtunk maradni.

«Későre eshetett a szent János áldása» — füzi ökeme tovább.

«Későre biz a, Keserü uram, nem is tudom, hány óra lehetett, hogy hazakerültünk, mert akkor már nem igen nézegettük az óráat.»

Feleli erre Keserü uram:

«A barátságos és rokonságos jóindulat nem is időszabvány alá esendő.»

«Helyes az okos ember szavazatja» — szólok én erre.

De mielőtt tovább mennék, elmondom rövid szóval, ki ez a Keserü Mihály.

Becsületes czizmadia mesterember a feleségem szülőfalujában, Ürmösdön, azaz hogy csak volt, mert hogy az első felesége meghalt, ő maga is gyermektelen de nagytanulmányos, és ennek mái nagy becsületben létező ember lévén — a hogy ő maga mondogatta — másodszorra egy szintén gyermektelen, de jólmagabiró özvegy asszonnyal lépett a pap elé, attólfogva aztán penzióba helyezte a mesterséget, a hogy ő maga mondta.

A feleségemmel egy faluból való szakadás pedig annak vált alapjává, hogy minden ügyesbajos dolgában, a mit a maga eszével eligazítani nem tudott, nagy bizodalommal mindenkor hozzám fordult, sőt hozzám fordította, mint aféle nagytanulmányos ember, az egész falut. Áldták is érte, ha valamit tettem értök, még a hetvenedik unokámat is, még a haló poromat is. Fizetni, az igaz, egyébbel sem fizettek.

«Hát mi jóért kerestt meg Keserü uram?» — ezzel veszem föl a társalgás elejtett fonalát.

«Hazakerült már Kiss Andris», felel ő erre.

«Mondtam én, hogy hazakerül.»

(Kis Andris pedig nem a maga jószántából került el hazulról, hanem a zsandár vitte, mert nagy fejjel futtatott a köves uton

valami semjéni legénynyel, hogy majd elibe hajt, de a tengelyük végre valahogy összeakadt, ebből szóváltás támadt, a minek az lett a vége, hogy a semjéni legény vízi reportot (visum repertum) vétetett föl magáról, a mibe csakugyan a' volt beleírva jó pénzért, (a hogy az ürmösi atyafiak mondták) hogy a semjéni legény fejét valaki valami tompa eszközzel annyira érdekelte, hogy három helyen be tetszett szakadni, már hogy a feje. A mire én azt mondtam, hogy: «Ne busuljanak, majd kiigazítom én ezt a kis sort», ki is igazítottam, mert ime Kiss Andris némi kis vizsgálati fogság elszenvéde után hazakerült, a mi Ürmösdön nagy tekintélyt és elismerést szerzett nekem.

«Mondta a tekintetes fiskális uram, csakugyan mondta, de nem akarták odahaza hinni a népek, váltig mondogattam pedig nekik tekintetes uramra téve a czélt, hogy: Uram, a ki te benned bizik, meg nem csalatkozik, de most már látják, hogy igazság szavazatja szállt az én nyelvemről, áldják is a tekintetes uramat még a haló porában is (no, nem mondtam?) csak folytassa is tekintetes ur a lukszust, melyet a jótétemény természet kegyeskedett méltóztatni, mert akkor bátran zengheti Ürmösdön minden soros állapotba lépett halandó azt, hogy: Nincs már szívem félelmére, nézni sirom fenekére.

«Hát most újra, kinek esett baja?» kérdem, szerettem volna már tudni, mi végett jött.

«Nem esett ott senkinek, kérem bocsánattal, ha csak a nem hogy a Julis ánygom megholt.»

«Megholt?» kérdem részvétellel.

«Még biz' a — feleli — már a lajtorját is fölverték.»

«Mi a csodát?»

«No, hát a lajtorját, az elüljáróság.»

Mindjárt láttam, hogy leltár-ról akar beszélni az öreg. Az ő becsületes parasztesze nem vállalja az inventárium helyett a nyelv-ujítóknak, jobban mondva a nyelvrontóknak ezt a szörnyalkotását, inkább lajtorját mond helyette.

«No, ha már a lajtorját is fölverték, akkor ne sirassuk, mert ő kegyelme már semmi sirástól vissza nem tér erre a földi életre, meg oszt ha visszatérne, a hátramaradt szegénységén hogy osztályoznának?»

«Bizony hogy? szóla rá Keserü uram igaz keresztény megadással.»

«No hál' Istenek — folytatom — így hát nincs semmi baj.»

«Dehogy nincs — vakarószik Keserü uram, most is a' hajtogat.

«Beszéljen, hát Keserü uram, hallgatom.»

«Hát tekintetes uram — én nekem valami kutya-sorom akadt — szólal Keserü nagyot sohajtva.

«Segitünk rajta» mondom neki vigasztalva.

«Kutya-dologba kerültem» szól újra.

«Ej az áldóját, volt már az én kezem közt annál kutyaább is.»

«Nem tetszik érteni kérem alássau, valami kutya-bajom akadt.»

«Hisz vigye el a kánya, minden baj kutya, ki vele hát.»

«Hát, kérem alássan, a gyepmester letartóztatta a Lantos-t, a kutyámat, hisz tetszik ismerni, hát most annak a szabadlábra helyezése erényében törje a tekintetes uram a csürhejárást.»

«A Lantos-t, — szólok részvétellel, hát **hogyan esett az?**»

«Hát tetszik tudni, megállott ott a sarkon a Végigüres boltja előtt a szekérral, leszálllok, hogy majd veszek magamnak egy vázsonpipát, mert a másikba, a kívül hazulról elindultam, a vámnál, hogy az a feketelelkű vámos vámpénzbe egy ócska hatost nem akart tőlem elvenni, hogy az már nem jár, hát hogy a dohányzacskómból — Krisztusa ne legyen — másikat kellett előkotorásznom, hát mérgembe a szárat úgy beletaláltam csavarni a pipámba, hogy a nyakának az egyik oldala a markomba maradt, de — hogy az elején kezdjem — még odahaza mondtam az anyjukomnak, hogy a Lantos-t ne bocsássa velem, de nem birt vele, erővel csak a szekér után, még le is szálltam, kővel hajigáltam, arra csakugyan meg is fordult, vissza is ment, hát a hogy itt jövök a város alatt a czedulaháznál, visszanézek, miért, miért nem, már nem tudom, hát ott jön a Lantos a szekér végibe, ott látszik, a fölfelé kunkorodott farka a szekerem hátulsó saraglyája legutolsó zápján tul. Az Isten pusztítson el, szólok hozzá szeliden, hát még is eljöttél, még is itt vagy? hogy visszakerülök a végigüres boltjából, körülnézek, hát látom, hogy a Lantos nincs sehol. Uram teremtöm, gond ütött, vajjon hova lehetett az a kutya? Nézelődök jobbra-balra, nem látom, hát egyszerre csak, mint a kit veszteni visznek, ihol szalad az én kutyám, egy sárga drót a nyakába, annak a végin huz maga után egy nagy bolond koloncot. Én is gondoltam hirtelen, mi bajból jöhet ő keme, nagy hirtelen megfordítom a lovat, azzal közzévágok, meg sem álltam, míg ki nem értünk az életvásárba, ott levettem róla a drótot is, meg a koloncot is, az ülés alá dugtam, ő meg a szekér alá butt, ott lefeküdt. «No most már jó helyen vagy» mondtam neki «csak ki ne jere onnan.»

«No, hál'istennek, mondom én, nincs hát a szegény Lantosnak semmi baja, hisz én is láttam, mikor a gyepmester kezében eltört a hurok nyele, a mivel elfogta, olyan ösmerősnek tetszett, magam is örültem a megszabadulásán.»

«Jaj! dehogy nincs, dehogy nincs, tekintetes uram, dehogy nincs, hisz éppen azért fáradtam ide, éppen a végett van hozzám a tekintetes urnak szerencséje. Hát odakerült a szekerem mellé valami más kutyája, tetszik tudni hogy a Lantos milyen barátságos állat, elkezdtek játszadozni, kergetődni hol közelebb, hol messzebb, egyszerű csak, a hogy oda sem nézett, ott terem az az istenverte gyepmester, a nagy vonításra odakapom a fejem, hát az én kutyámat huzza.» Bocsátod el azt a kutyát, a holló szedje ki a szemetet, nem látod a nyakán a metáliát? nem látod, hogy be van szekurálva?» mondom neki szeliden, hisz kérem szeretettel, egyéb adót sem fizetek, mióta az iparba' véget értem, mint kutyaadót, mert tetszik tudni, hogy én nekem személyesen minden adói függésem a feleségem birtokában enyészlik, még azt köhögi rá vissza hogy: «bárca ide, bárca oda, neki jussa van az én kutyámat el-

fogni, mert hogy ki van dobolva, hogy a kutyáéknak szabadon járni tilos;» azzal sem szó, sem beszéd, az én jó Lantosomat bedugták a zöld kocsiba, vitték, tessék elhinni, úgy nézett rám utoljára, hogy a szivem majd meg hasad utána, rogya rájuk az ég.

«Jerünk a kapitányhoz», — szólok felugorva.

«A rossz ordíjjék belőle» — mondja Keserü.

«Jerünk a gyepmesterhez» — szólok újra.

«A nyavalya verje ki, a hol egy van.»

«De hát valahová csak mennünk kell.»

«Nem úgy lesz az kérem alássan — mondja Keserü, a sintér délig úgy sincs otthon, addig én elmegyek, harapok valamit, mert hajnali négy óra óta nem ettem, akkor visszafordulok, ozt' kimegyünk együtt a szekereken a sintérhez.»

«Helyes a beszéd, Keserü uram.»

Egy kis óra mulva előkerül Keserü uram s beállít ilyképpen :

«Lov m lába indulóra,

Mosolygó szám bucsucsókra.»

akkor már láttam, hogy nemcsak harapott, de kotyogtatott is valamit.

Felültünk, ki értünk a sintérhez, az nem is tagadta meg a kutya kiadását, csupán egy forintot kért, a miért kosztolta. Hiába mondta neki Keserü uram, hogy: «Száradjék beléd a tüdő, magadat is elkosztollak én egy forintért nem egy óráig, de két napig», ettől nem tágitott. «Hisz a szekuráció is csak huszonöt garas volt» — viaskodott tovább Keserü uram — ez sem hatott.» De »De meg nincs is nálam annyi» — ez sem használt. Végre, hogy véget vessek a kellemetlen czürhődésnek, kivettem a nadrágzsebemből egy egyforintos tallért, odadobtam a sintérnek, (elkapta a gazember reptibe) azzal a kiszabadított Lantossal haza. Mikor a házam előtt leszállva Keserü uramnak a lelkére kötöttem, hogy: «No Keserü uram, most már a Lantossal egyenesen haza» azt mondta rá, hogy: «Egyenesen, uram, egyenesen, oztán mához egy hétre visszányozom az emberiséget.» (Én már értettem, hogy ez azt jelenti, hogy akkor megadja a sintérnek adott forintot.)

Azzal a boldog önérzettel, melyet az emberben a jótett tudata támaszt, ültem ebédhez. Mig oda jártam, vendégeim érkeztek, azoknak ebéd alatt, ebéd után el kellett mondanom a Lantos históriáját, a kit különben odahaza az egész falu Lomposnak tisztelt, csak a gazdája csufolta ezzel a kopónak illő uri névvel, ezzel is mutatni akarván, hogy neki finomabb izlése van, mint a többibukó parasztnak.

Mikor tán már ötödször kezdek újra bele, már a négy óra is ott ért az ebéd utáni kvaterkázásnál, egyszer csak nyomakodik be az ajtón Keserü uram.

«Tyhü az áldóját — kiáltok rá — maga mégis itt van?»

«Itt, kérem alássan, baj van megint.»

«Baj ugy-e, hát nem megmondtam, hogy menjen a Lantossal egyenesen haza?»

«Igenis, kérem alásan, mentem is én haza egyenesen, de a Sas kocsmá előtt egy komám szekerét ismertem meg, hát gondol-

tam, hogy beszólok hozzá, hogy hátha együtt mennénk haza. «Megyünk mindjárt, igyék egy kis jó pályinkát», ittam, azután, a hogy becsületes embernek dukál, hogy megkínált a magából én is megkínáltam a magaméból. Hát a szegény Lantos, hogy a manapi sok törődéstől el volt fáradva — lefeküdt a szekér alá. Egyszer lármát hallok odabent kívülről, a gubámat a nyakamba kapom, hát ott kint mondják a gyerekek, hogy a sintér elfogott egy szép nagy fehér kutyát. «Az én kutyám az, a Lantos», mert hogy nem láttam a szekerem körül. Szaladok utána, a czédulaház körül értem utól, hát még azt mondja a kutyahitű, hogy kiadja a Lantost, ha újra fizetek egy pengőt neki, hát csak azért jöttem, tekintetes uram, hogy adjék még egy pengőt.»

Adtam. A vendégeim szörnyen nevettek, hogy nekem a Lantos ma már második pengőmet viszi el. Mentek azok is nemsokára.

Ugy hat óra táján a Sas korcsma mellett vitt el az utam, látom, hogy a Keserü Mihály zsufa-nyergese, meg vasderes rudasa akkor is ott áll a korcsma mellett, de a Lantos nincs mellette. Bekerülök hátulról a Sas extra-szobájába, az ivóba vezető ajtaja nyitva, megismerem a Keserü uram hangját, meg az ürmösdí rektorét, beszélgettek.

«No, rektor uram, de most már jerünk», hangzik a Keserü hangja.

«Hová mennénk még, igyunk még», szól a rektor.

«Innánk bizony, de nincs miből.»

«Hisz' ott a forint, a kit a fiskális adott.»

«De azt nem arra adta.»

«Arra adta, nem arra adta, oda teszi kentek, a hová akarja, nem parancsol abból kenteknek senki», fondorkodik a Mefisztó.

«De biz a kutyát kell azon kiváltani, a szegény Lantost.»

«Ugyan mit váltogatna már rajta? A szekurációért fizetett kend huszonöt garast, az első kiváltásért egy pengőt, a másodikért megint járna egy pengő, hát van olyan kutya a világon, a ki huszonöt garas-hijján három pengőt érjen?»

«Már, ha van, ha nincs, én kiváltom, nekem megér annyit, mert hozzám nagyon hűséges.»

«En meg csak azt mondom, hogy fakovát sem ér az olyan kutya, a melyik olyan élehetetlen, hogy egy nap háromszor hagyja magát a sintérnek elfogni. Meg ozt komám, ugy se lesz a már többet ez életbe kutya, mert hogy a dróttal már háromszor összeszorították a nyakát, összetörték a gégejét (törnék a tiedet, vén gazember! ezt én gondoltam közbe) nem lesz annak hangja többet, nem vette észre, hogy mióta a sintértől előkerült — hangját nem hallotta? Néma kutyának meg mi hasznát veszi kend? Kocsmáros, adjon még fél litert.»

Keserü uram tovább nem tiltakozott. Én odébb álltam, megadtam magamat a megmásíthatatlan sorsnak. Megitták a pengőt, megitták a Lantost. Így volt megírva a csillagokban. De én nekem is csak annyi hasznomat vette Keserü uram azontul, mint a — néma kutyának.

Kálnay László.